

А. О. Самойленко,
аспірант, Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

МІЖНАРОДНИЙ РУХ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ У КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

A. Samoilenko,
PhD Student of Oles Gonchar Dnepropetrovsk National University

INTERNATIONAL MOVEMENT OF HUMAN RESOURCES IN THE CONTEXT OF STATE REGULATION

У статті досліджено особливості міжнародного руху людських ресурсів у контексті державного регулювання. При дослідженні було визначено доцільний напрям комплексного вивчення проблематики міжнародного руху людських ресурсів, що забезпечило виконання нагальних завдань: розгляд теоретичних основ міжнародного руху людських ресурсів у контексті державного регулювання; аналіз сучасного стану розгортання міграційної та туристичної політики.

The article examines the features of the international movement of human resources in the context of state regulation. During the study it was determined expedient direction of comprehensive study of the perspective of the international movement of human resources that ensured the pressing tasks: review of the theoretical foundations of the international movement of human resources in the context of state regulation; analysis of the current state of migration and tourism policy.

---

*Ключові слова: міжнародний рух людських ресурсів, туризм, міграція, державне регулювання.
Key words: international movement of human resources, tourism, migration, state of regulation.*

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

Становлення ринкової системи господарювання і розвитку міжнародних процесів глобалізації поширює міжнародний рух людських ресурсів майже у кожній країні тією чи іншою мірою, який включає в себе міграцію висококваліфікованої робочої сили та туризм. Це, як правило, негативно впливає на економіку країн, з яких масово емігрують потенційні працівники, але позитивно впливає на економіку тих країн, до яких постійно приїждять туристи.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Спроби зробити і звернути увагу громадськості на міграційну проблематику здійснювалися неодноразово. Проте комплексного дослідження моделей міграційної політики не проводилося. Слід виокремити праці Ю. Архіпова, Г. Вітковської, Г. Гольдіна, М. Денисенко, О. Потьомкіної, А. Рибаківського, В. Шрейбута, польських юристів П. Качмарчика і М. Окозьського.

Вивченню питання державного регулювання туристичною діяльністю приділяло уваги багато дослідників, зокрема: Ю. Алексєєва, В. Биркович, М. Борушак, О.Д. Воробйова, В. Герасименко, А.Захарова, І. Кравчук, О. Музиченко-Козловська, С. Цьохла.

МЕТА РОБОТИ

Метою даної статті є визначення особливостей міжнародного руху людських ресурсів у контексті державного регулювання.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

У сучасних ринкових умовах господарювання для кожної країни важливим є не тільки забезпечення наявності людських ресурсів та ефективність їх діяльності в даний період, а й стратегічний розвиток на перспективу, без якого неможливо ефективно функціонувати в ринковому конкурентному середовищі без дієвих важелів державного регулювання. Тому країна має постійно ставити перед собою нові завдання та цілі, за допомогою яких можливе забезпечення сталого динамічного розвитку даної держави.

Державне регулювання — це сукупність інструментів, за допомогою яких держава встановлює вимоги до підприємств і громадян. Воно включає закони, формальні і неформальні розпорядження і допоміжні правила, що встановлюються державою, а також недержавними організаціями або організаціями саморегулювання, яким держава делегувала регуляторні повноваження — це набір здійснюваних державними структурами

Таблиця 1. Моделі міграційної політики

Автор моделі	Вид моделі	Приклад
Т.Файст	Модель етнокультурної закритості	Німеччина
	Модель плюралістичної відкритості	США
Де Рам	Ліберальна модель	Швеція, Великобританія, Франція
	Протекціоністська модель	Німеччина
В.А. Барберри	Закрита модель	Сьогодні не існує в повному обсязі
	Модель, основана на культурі	Риси кожної з моделей притаманні майже кожній державі світу
	Модель, основана на виборі	
	Модель співіснування	
Космополітична модель		

* складено автором за даними [6].

заходів, направленими на контроль за поведінкою індивідів або груп, які потрапляють під контроль цих структур. Воно включає закони і допоміжні інструменти, що створюються державою, а також правила, що встановлюються державними і недержавними агентствами в рамках делегованих повноважень [1].

Україна все далі стає транзитною і приймаючою державою міжнародних міграційних потоків. Така ситуація складається головним чином завдяки географічному положенню привабливому для мігрантів, які використовують так званий Центрально-Європейський міграційний маршрут до Європейського Союзу. Тому наша країна бере активну участь у напрацюванні міграційної політики, що відбивала б тенденції й реалії міграційних потоків.

Так, на думку російської дослідниці О.Д. Воробйової [2, с. 6], вся світова практика й історія цивілізації показують, що будь-яка держава може й повинна виробити й впроваджувати таку міграційну політику, що найбільш вигідна для розвитку цієї держави, політику, що забезпечує раціональне розміщення населення на своїй території, економічне зростання, національну безпеку та територіальну цілісність.

Тому міграційна політика є частиною внутрішньої й зовнішньої політики держави, при цьому немаловажною її частиною. Від проведеної державою політики залежить, чи стане міграція позитивним і стабілізуючим фактором, чи навпаки, буде чинником загострення соціально-економічних проблем у суспільстві. У зв'язку із цим повинна бути вироблена така державна політика, за якої міграція відігравала б важливу роль у соціально-економічному розвитку країни й відображала основні принципи, пов'язані із захистом прав людини.

За визначенням відомого соціодемографа Л. Рибаківського, міграційна політика — це система загальноприйнятних на рівні владних структур ідей і концептуально об'єднаних коштів, за допомогою яких насамперед держава, а також інші суспільні інститути, дотримуючи певних принципів, припускають досягнення поставлених цілей [3, с. 36]. Суть підходу за Л. Рибаківським до визначення міграційної політики не змінюється від того, чи є міграційна політика частиною соціальної політики самостійно чи в складі демографічної політики. Разом з тим, у більш широкому контексті міграційна політика може розглядатися і як частина економічної політики держави, спрямованої зокрема на формування й розвиток ринку праці та ринкових відносин у цілому. Таким чином, можна вважати, що політика в будь-якій сфері людської діяльності є, з одного боку, самостійним способом знаходження й реалізації оптимальних рішень, а з іншого боку — є частиною державної політики в області економічного, соціального, демографічного, екологічного, технічного й іншого розвитку. Отже, міграційна політика розробляється й здійснюється не як певна система заходів, застосована в суворій відповідності з конкретними історичними умовами а, насамперед, згідно з тими політичними зав-

даннями і вимогами глобалізації, що спричиняють ці умови.

На думку Дж. Салта, міграційна політика в сучасних умовах повинна бути переорієнтована з приватних (індивідуальних) причин мігрантів, що спонукають їх до міграції, на корпоративні інтереси, "що смикають за нитки" і керують міграційними потоками [4, с. 327].

На думку Е.М. Лібанової, в міграційній політиці є два протилежні підходи: або країна повністю абсорбує прибулих і адаптує їх до своєї культури і релігії (так званий французький підхід), або намагатиметься допомогти прибулим зберегти самобутність — сучасний європейський підхід [5].

Міграційна політика розглядається на різних рівнях: міжнародному, наднаціональному, національному та локальному, залишаючись більшою мірою у компетенції урядів країн. Міжнародний рівень — система заходів з регулювання міжнародною міграцією робочої сили в рамках світового господарства. Наднаціональний рівень — система заходів по здійсненню міграційної політики в міжнародних організаціях таких, як ЄС, СНД, ООН і т.д. Національний рівень — заходи окремої держави із здійснення міграційної політики у своїй країні. Локальний — система заходів із регулювання міграції на місцевому рівні. Всі ці рівні тісно пов'язані між собою і не можуть існувати один без одного.

Зміни в підході до доктрини і практики міграційної політики спричиняють принципову складність у застосуванні традиційних моделей міграційної політики, якими керуються окремі держави в реалізації свого підходу до імміграції. Типи моделей віддзеркалюють відмінності в підході до іммігрантів, а також інструменти їх інтеграції в суспільстві приймаючої держави (табл. 1).

На жаль, жодна з моделей даної типології не видається прийнятною в контексті актуальної міграційної ситуації України і тому також існує необхідність пропонування нової типології, виходячи з потреб останніх років. Цей процес відбувається в рамках загальноєвропейського процесу спільної міграційної політики [7].

Не менш важливим видом міжнародного руху людських ресурсів є туризм, який розвивається за іншими напрямками та групами факторів, і регулюється іншим державним механізмом. Поняття "туристична політика" виникло в той момент, коли туризм перетворився на масове соціально-економічне явище і став відігравати важливу роль у розвитку багатьох країн.

Єдиного визначення поняття "туристична політика" у наукових джерелах не існує. Найбільш чітке тлумачення цього терміну подано в праці В.Г. Герасименка, де воно трактується як система методів, впливів і заходів соціально-економічного, правового, зовнішньополітичного, культурного й іншого характеру, які здійснюються парламентами, урядами, державними і приватними організаціями, асоціаціями і закладами, що відповідають за туристичну діяльність, з метою регулювання і координації туристичної галузі, створення умов для розвитку туризму [8, с. 39].

Туристична політика являє собою своєрідний спектр загальної політики держави, але існують і деякі специфічні фактори, під впливом яких вона формується. До них належать природні умови країни; транспортна мережа і транспортна доступність; соціальні фактори: умови життя людей, система відпусток; економічні фактори, пов'язані зі створенням економічної основи для розвитку туризму (стабільні валютно-фінансові, зовнішньоекономічні відносини); правові фактори, пов'язані зі створенням і функціонуванням туристичного законодавства тощо. Туристична політика розглядається як діяльність держави з розвитку туристичної індустрії і суб'єктів туристичного ринку, вдосконалення процесу

туристичного обслуговування громадян і закріплення на їх основі свого політичного, економічного й соціального потенціалу. Вона являє собою сукупність форм, методів і засобів впливу держави на функціонування сфери туризму для досягнення конкретних цілей збереження та розвитку галузей економіки країни.

Заходи державного регулювання туристичної політики охоплюють норми міжнародного та національного права. Постійне розширення міжнародного туристичного обміну зумовило необхідність його міжнародно-правової регламентації: вироблення різних правових інститутів і створення спеціалізованих міжнародних туристичних організацій.

Туристичні обміни пов'язані з перетином державних кордонів, перебуванням туристів на території іноземної держави і переміщенням по ній — є метою єдиного підходу регулювання міжнародним правом.

Міжнародні акти, що регулюють туристичну діяльність:

— 1963 р. — "Загальна резолюція з розвитку туризму". Прийнята на конференції ООН по міжнародному туризму і подорожам (Рим).

— 1980 р. — "Манільська декларація по світовому туризму". Прийнята Всесвітньою конференцією по туризму (Філіппіни).

— 1982 р. — "Документи Акапулько". Прийняті на Всесвітній нараді по туризму при ВТО (Мексика).

— 1985 р. — "Хартія туризму" і її складова частина "Кодекс туриста", Прийняті на сесії Генеральної асамблеї ВТО (Софія).

— 1989 р. — "Гаазька декларація з туризму". Прийнята на міжнародній конференції по туризму, що проводилася ВТО і Міжпарламентським союзом, є розвитком "Хартії туризму".

— 1991 р. — "Резолюція міжнародної конференції по статистиці подорожей і туризму". Проведена ВТО й Урядом Канади.

Держава, визнаючи туристичну діяльність як одну з пріоритетних галузей національної економіки, здійснює її регулювання відповідно до таких принципів:

— сприяти туристичній діяльності і створювати сприятливі умови для її розвитку;

— визначати і підтримувати пріоритетні напрями туристичної діяльності;

— формувати уявлення про Україну як про країну, сприятливу для туризму;

— здійснювати підтримку і захист українських туристів, туроператорів, турагентів і їх об'єднань.

Одна з основних цілей державного регулювання туристичної діяльності — забезпечити права громадян на відпочинок, свободу пересування та інші права при здійсненні подорожей. В Україні вже розроблена достатня нормативно-правова база з регулювання сфери туризму, зокрема — це кодифікаційне регулювання, галузеві закони Закон України "Про туризм" та Закон України "Про курорти", другорядні акти — Укази Президента, Постанови Кабінету Міністрів України тощо.

Механізм реалізації туристичної політики держави включає [9, с. 65]:

— вироблення концепцій розвитку туризму;

— складання цільових таблиць з розвитку туризму на рівні держави і регіонів;

— розробку конкретних заходів, спрямованих на досягнення поставленої стратегічної мети;

— державне регулювання розвитку туристичної галузі.

Сьогодні в більшості країн світу з метою формування та реалізації туристичної політики на державній основі створені національні туристичні організації, основним завданням яких є загальне управління розвитком туризму, збільшення фінансових надходжень від інозем-

Рис. 1. Видатки державного бюджету на фінансування сфери туризму України в 2008–2011 рр.

Узагальнено і складено автором за даними [10, 11].

ного туризму, розширення туристичного сезону і напрямів туристичних потоків у нові туристичні регіони країни тощо. У межах своїх повноважень державні туристичні організації проводять рекламну, організаційну та дослідну роботу.

Отже, найбільш сприятливим у напрямі фінансування сфери туризму в Україні був 2008 р. (рис. 1.), оскільки державним бюджетом було передбачено виділення коштів для фінансування галузі туризму. В наступні роки (2009–2011 рр.) сума коштів знизилася майже в 10 разів на фінансову підтримку створення умов безпеки туристів та розбудови туристичної інфраструктури з 4800 тис. грн. в 2008 р. до 432 тис. грн. в 2011 р., на фінансову підтримку розвитку туризму з 20,29 млн грн. до 1,83 млн грн. в 2011 р. відповідно. В 2012 р. відбулося часткове збільшення (майже на 180 тис. грн.) суми виділених коштів за даними статтями, враховуючи їх об'єднання в одну. Відповідно дана сума склала майже 2,44 млн грн.

З рисунка 2 слідує, що сума коштів на прикладні розробки у сфері розвитку туризму залишалася майже незмінною в період 2008–2010 р.р. (у середньому на рівні 7,5 млн грн.). В 2011 році ця цифра впала у 10 разів до показника 861,1 тис. грн. із загального фонду. В 2012 р. також відбулося зменшення коштів до показника 445,8 тис. грн., що засвідчує постійне скорочення фінансування цієї сфери за рахунок коштів держави. Негативним в даному разі є також те, що в 2012 р. дана сума передбачена на здійснення розробок у цілому в сфері розвитку національної транспортної мережі та туризму, а не лише туризму. Також в 2012 році бюджетом не було передбачено створення жодних спеціальних фондів для фінансування сфери туризму, які мали місце в попередні роки.

Тому не зважаючи на наявність певних позитивних зрушень у напрямі здійснення фінансової підтримки сфери туризму в Україні з боку держави, недостатньо ефективною залишається процедура розподілу та використання коштів. Саме тому повинні бути розроблені чіткі і прозорі механізми формування фондів, розподілу коштів, встановлення відносин паритетності між регіонами, містами і навіть окремими суб'єктами сфери туризму. Пріоритетність і надання певних пільг мають бути забезпечені ті проекти і програми, що передбачають витрачання цільових коштів на пропозицію послуг в напрямках в'їзного туризму та перспективних видів туризму, відновлення і розбудову туристичної інфраструктури на периферійних територіях.

За даними Всесвітньої туристичної організації, одержаними на основі вивчення діяльності майже 100 націо-

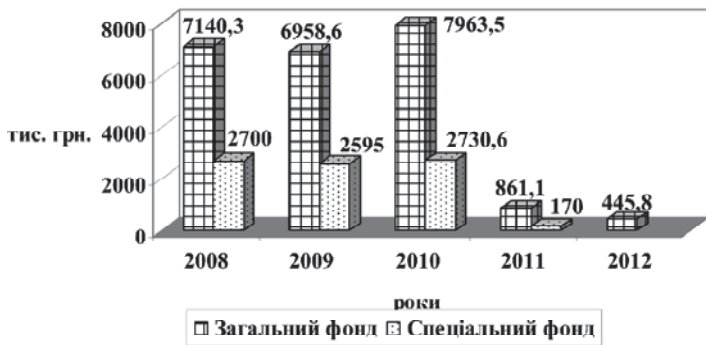

Рис. 2. Видатки державного бюджету на прикладні розробки в сфері туризму в 2008–2012 рр.

Узагальнено і складено автором за даними [10, 11].

нальних туристичних організацій світу, встановлено, що вони займаються представництвом на національних та міжнародних нарадах та конференціях, беруть участь у міждержавних переговорах, здійснюють збір та обробку статистичних даних на основі анкет, опитувань та вивчення поведінки туристів як власними силами, так і за допомогою спеціалізованих фірм (табл. 2) [12, с. 72].

Специфіка політичних та соціально-економічних умов розвитку країн світу пояснюють різноманітні підходи до державного регулювання розвитку туристичної діяльності, зокрема економічна та політична стабільність країн, роль туризму у формуванні державного бюджету країни, рівень туристичної привабливості для туристів (табл. 3).

Як бачимо, за масштабами міжнародного туризму та формою організації туристичної галузі для України найбільш універсальною є третя модель розвитку. Головним напрямом подальшого розвитку туризму України повинна стати розробка цілісної стратегії його розвитку на державному й регіональному рівнях, яка буде враховувати досвід зарубіжних країн та національні історичні, культурні та правові особливості. В Україні удосконалення діючої системи розвитку туристичної сфери має відбуватися шляхом створення національної туристичної адміністрації, виділення в її структурі адміністративного та маркетингового відділів, а також шляхом створення регіональної мережі туристичних представництв.

ВИСНОВОК

Світовий досвід міжнародного руху людських ресурсів свідчить про те, що в сучасному світі не існує домінуючих моделей. Стратегічним напрямом політики державного регулювання міжнародного руху людських ресурсів повинні стати внутрішні економічні заходи обмеження міграції через підвищення якості робочих місць та оплати праці. Для стримування ла-

Таблиця 2. Доходи від міжнародного туризму по регіонам світу, млрд дол. США

Рік	Світ	Африка	Америка	Азія та Тихоокеанський регіон	Європа	Близький Схід
2000	477	10,4	130,8	85,2	232,7	15,2
2001	464	11,5	119,8	88,0	227,7	15,6
2002	480	11,9	113,4	96,4	242,5	16,2
2003	524	16,0	114,1	93,5	284,1	19,7
2004	633	18,9	132,0	123,9	329,3	25,2
2005	676	21,6	144,5	134,5	349,2	26,3
2006	742	24,6	153,7	156	376,3	30,6
2007	858	29,1	171,3	186,8	435,2	35,0
2008	942	29,9	187,7	209	472,8	42,8
2009	852	28,1	165,6	202,8	412,4	43,3

Складено та узагальнено автором за даними [13].

виноподібного міграційного потоку заборонних мійр на кордонах вже недостатньо. Потрібно створювати умови для розвитку бідних країн і регіонів — основних постачальників мігрантів і туристів: вкладати кошти в освіту, планування родини, нові медичні й інформаційні технології.

В Україні необхідно "вшир та вглибину" розвинути міграційну та туристичну політики з урахуванням соціального та гуманітарного аспектів для забезпечення ефективного державного управління міграційними процесами, сталого демографічного та соціально-економічного розвитку країни, зміцнення національної безпеки, інтеграції до загальноєвропейського міграційного законодавства, запобігання виникненню неконтрольованих міграційних процесів та ліквідації їх наслідків, соціальний і правовий захист громадян України, які перебувають за кордоном, створення умов для безпечної реалізації прав, свобод, законних інтересів, і виконання обов'язків мігрантами. Щодо туристичної політики України, то потрібно відкривати нові напрями туризму та розвивати вже існуючі, а задля цього державі потрібно виділяти більше коштів на їх фінансування. Стратегічною метою подальшого розвитку туристичної індустрії в Україні можна визначити створення конкурентоспроможного на світовому ринку туристичного продукту, здатного максимально задовольнити туристичні потреби населення країни, забезпечити на цій основі комплексний розвиток територій та їх соціально-економічних інтересів при збереженні екологічної рівноваги та історико-культурного доквілля.

Література:

- Хрущ Н. Концепція розвитку стратегії компанії в сучасному динамічному середовищі / Н. Хрущ // Економіст. — 2008 — №9. — С. 62—65.
- Воробьева О.Д. Миграция населения. Вып. 6. Миграционная политика. Приложение к журналу "Миграция в России". — М., 2001. — 25 с.
- Рыбаковский Л. Миграционная политика России: теория и практика. Современные проблемы миграции. Материалы общероссийской научной конференции. — М., 2003. — С. 35—41.
- Salt J., Clarke J. International Migration in the UNECE Region // International Social Sciences Journal. — 2000. — № 16. — Р. 317—339.
- Миколук О. Нам потрібна "реформа життя". Інтерв'ю з Е.М. Лібановою [Електронний ресурс] // Щоденна всеукраїнська газета День. — 2007. — №209. — <http://www.day.kiev.ua/192389/>
- Polityka migracyjna jako instrument promocji zatrudnienia i ograniczenia bezrobocia / pod red. P. Kaczmarczyka i M. Okyalskiego. — Warszawa, 2008. — 141 s.
- Офіційний сайт Державної міграційної служби України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dmsu.gov.ua>
- Герасименко В.Г. Основы туристического бизнеса: учеб. пособ. / В.Г. Герасименко. — О.: Черноморье, 1997. — 160 с.
- Соціально-економічні проблеми управління розвитком регіонів в умовах трансформації економіки: Зб. наук.праць НАН України/ Ін-т регіональних досліджень. — Львів, 2007. — С. 64—72.
- Чкан А.С. Держане регулювання сфери туризму в Україні [Електронний ресурс] / А.С. Чкан // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) / За ред. М.Ф. Кропивка. — Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія "Люкс", 2012. — №2 (18). — Т. 3. — С. 276—290. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpdau/2012_2_3/18-3-36.pdf

Таблиця 3. Моделі державного регулювання туристичної діяльності

Модель	Країна застосування	Характеристика
Перша модель (ринкова)	США	Представляє собою відсутність централізованого органу – центральної туристичної адміністрації, усі питання вирішуються на принципах ринкової «самоорганізації». Дана модель використовується у тому випадку, коли суб'єкти туристичної діяльності здатні вирішувати проблеми самостійно, або коли туристична індустрія для національної економіки не відіграє великої ролі
Друга модель	Єгипет, Мексика, Туніс, Туреччина, Ізраїль, Індія, Куба, Мальта, Марокко, Нова Зеландія, Малайзія, Кенія, Оман, Камбоджа, ПАР, Домініканська Республіка, Хорватія	Передбачає наявність сильного й авторитетного центрального органу – міністерства, що контролює діяльність усіх підприємств туристичної галузі в країні. Для реалізації потрібні відповідні умови, а саме: значні фінансові вкладення в туристичну індустрію, зокрема у рекламну та маркетингову діяльність, інвестування в туристичну інфраструктуру тощо
Третя модель «європейська»	Франція, Іспанія, Великобританія, Італія, Швейцарія, Німеччина, Австрія, Італія, Швеція, Сінгапур, Чехія, Угорщина, Грузія, Китай, Україна	Питання розвитку туристичної діяльності вирішуються в міністерстві на рівні відповідного галузевого підрозділу, який відповідає за розвиток туризму в країні, а свою діяльність спрямовує у двох напрямках: 1. Вирішення загальних питань державного регулювання: розробка нормативно-правової бази, координація діяльності регіональної представницької й виконавчої влади, міжнародне співробітництво на міждержавному рівні, збирання й обробка статистичної інформації. 2. Координація маркетингової діяльності: участь у виставках і міжнародних об'єднаннях у туристичній сфері, управління туристичними представництвами своєї країни за кордоном та ін.
Четверта модель «змішана» або «комбінована»	Туреччина, Греція, Польща, Туніс, Індонезія, Болгарія, Йорданія, Російська Федерація	Передбачає створення комбінованого міністерства, яке охоплює разом із туристичною діяльністю ще й інші галузі. Характерними ознаками цієї моделі є визначення туристичної галузі пріоритетною для країни, чіткий розподіл повноважень між центральною та регіональною туристичними адміністраціями

11. Закон України "Про Державний бюджет України на 2012 рік" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4282-17/page2>

12. Школа І.М. Розвиток міжнародного туризму в Україні / І.М. Школа, В.С. Григорків, В.Ф. Кирик. — Чернівці: Рута, 1997. — 142 с.

13. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.unwto.org

References:

- Khrusch, N. (2008), "The concept of strategy of development of the company in a dynamic environment", *Economist*, vol. 9, pp. 62—65.
- Vorob'eva, O.D. (2001), "Migration of population", *Migracionnaja politika. Prilozhenie k zhurnalu "Migracija v Rossii"*, vol. 6, p.25.
- Rybakovskij, L. (2003), "Current migration problems", *Materialy obshherossijskoj nauchnoj konferencii [materials of the all-Russian scientific conference], Migracionnaja politika Rossii: teorija i praktika [Russian migration policy: theory and practice]*.
- Salt, J. and Clarke, J. (2000), "International Migration in the UNECE Region", *International Social Sciences Journal*, vol.16, pp.317—339.
- Mykoliuk, O. (2007), "We need "a reform of life". Interview with Libanova E.M.", *Den'*, [Online], vol. 209, available at: www.day.kiev.ua/192389/ (Accessed 15 July 2013).
- Kaczmarczyk, P and Okylskiego, M. (2008), *Migracionnaja politika kak instrument dlja sodejstvija zanjatosti i*

sokrashheniju bezraboticy [Migration policy as a tool to promote employment and reduce unemployment], Warsaw, Poland.

7. The official site of the State Migration Service of Ukraine (2013), available at: <http://www.dmsu.gov.ua> (Accessed 20 July 2013).

8. Gerasimenko, V.G. (1997), *Osnovy turisticheskogo biznesa [Basics of tourism business]*, Chernomor'e, Odessa, Ukraine.

9. "Socio-economic problems of management of development of regions in the conditions of transformation of economy", (2007), *Zbirnyk naukovykh prats' NAN Ukrainy [Collection of scientific papers of the NAN of Ukraine]*, Lviv, Ukraine, pp. 64—72.

10. Chkan, A.S. (2012), "State regulation in the sphere of tourism in Ukraine", *Zbirnyk naukovykh prats' Tavrijs'koho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu (ekonomichni nauky)*, [Online], vol. 2 (18), available at: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znpdau/2012_2_3/18-3-36.pdf (Accessed 30 July 2013).

11. The law of Ukraine (2012), "Ukraine's state budget for 2012", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4282-17/page2>

12. Shkola, I.M. Hryhorkiv, V.S. and Kyfiak, V.F. (1997), *Rozvytok mizhnarodnoho turizmu ukrainy [The development of international tourism in Ukraine]*, Ruta, Chernivtsi, Ukraine.

13. The official site of World Tourism Organization (2013), available at: www.unwto.org

Стаття надійшла до редакції 19.09.2013 р.